

Propozycja zmiany przepisów ustawy Prawo oświatowe dotyczących kompetencji przyszłości

CENTRUM EDUKACJI
OBYWATELSKIEJ

PROJEKT REALIZOWANY JEST PRZEZ:

PARTNERAMI PROJEKTU SĄ:

PROJEKT WSPIERAJĄ:

Projekt Szkoła dla innowatora współfinansowany jest ze środków Unii Europejskiej, w ramach Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Program Operacyjny Inteligentny Rozwój 2014-2020, Priorytet 2: Wsparcie otoczenia i potencjału przedsiębiorstw do prowadzenia działalności B+R+I, Działanie 2.4: „Współpraca w ramach krajowego systemu innowacji” PO IR, Poddziałanie 2.4.1. inno_LAB-Centrum analiz i pilotaży nowych instrumentów.

Ustawa

z dnia

o zmianie ustawy – Prawo oświatowe oraz ustawy – Karta Nauczyciela

Art. 1. w ustawie z dnia 14 grudnia 2016 r. – Prawo oświatowe (Dz. U. z 2021 r. poz. 1082 oraz z 2022 r. poz. 655, 1079, 1116 i 1383) wprowadza się następujące zmiany:

1. w art. 1 po pkt 18 dodaje się pkt 18a w brzmieniu:

„18a) rozwijanie u uczniów kompetencji przyszłości, w szczególności poprzez stosowanie rozwiązań programowych, organizacyjnych lub metodycznych sprzyjających współpracy, rozwiązywaniu problemów, zarządzaniu sobą, samodzielności myślenia i przywództwa;”;

2. w art. 4 po pkt 27 dodaje się pkt 27a w brzmieniu:

„27a) kompetencjach przyszłości – należy przez to rozumieć kompetencje sprzyjające kształtowaniu postaw niezbędnych do podejmowania działań edukacyjnych i zawodowych w zmieniających się warunkach nowoczesnej gospodarki, w szczególności: współpracę, zarządzanie sobą, rozwiązywanie problemów, samodzielność myślenia i przywództwo, które powinien posiadać uczeń po zakończeniu określonego etapu edukacyjnego;”;

3. w art. 47 w pkt 3 treść wytycznych otrzymuje brzmienie:

„- uwzględniając zakres celów kształcenia i treści nauczania określonych w podstawie programowej kształcenia ogólnego lub podstawie programowej w zawodzie szkolnictwa branżowego, potrzebę dostosowania oferty edukacyjnej szkół do potrzeb i zainteresowań uczniów, rozwijania u uczniów kompetencji przyszłości oraz do potrzeb rynku pracy, a także realizację zajęć edukacyjnych, o których mowa w art. 109 ust. 2, oraz możliwość przygotowania uczniów do wykonywania określonego zawodu;”.

Art. 2. w ustawie – Karta Nauczyciela w ustawie z dnia 26 stycznia 1982 r. – Karta Nauczyciela (Dz. U. z 2021 r. poz. 1762 oraz z 2022 r. poz. 935 i 1116) wprowadza się następujące zmiany:

1. w art. 6 pkt 2 otrzymuje brzmienie:

„2) wspierać każdego ucznia w jego rozwoju, w szczególności w rozwijaniu u uczniów kompetencji przyszłości;”.

Art. 3. Ustawa wchodzi w życie 1 września 2023 r.

Uzasadnienie

I. Potrzeba i cel wydania ustawy

Coraz więcej krajów, szczególnie wysoko rozwiniętych, dostrzega kluczowe znaczenie polityki edukacyjnej. Edukacja może być jednym z najważniejszych czynników sprzyjających wzrostowi gospodarstwu (OECD, 2015). To wiedza i umiejętności obywateli, a także ich zdolności i kompetencje definiują na poziomie systemowym kapitał ludzki, który z kolei wpływa na konkurencyjność gospodarki. Zależnie od dostępnych zasobów kapitału ludzkiego rozwijają się inne sektory: te, które tworzą wyższą wartość dodaną i przez to silniej wspierają wzrost gospodarczy (usługi, zaawansowany technologicznie przemysł), lub te tworzące mniej dodatkowej wartości (rolnictwo, niezaawansowany technologicznie przemysł) (Hanushek, Woessmann, 2012).

Na rozwój i stabilność gospodarczą, w tym poziom bezrobocia, w ogromnym stopniu wpływają również trendy technologiczne. Według danych OECD pomiędzy 1995 a 2015 rokiem liczba miejsc pracy spadła o 20% w sektorach wytwórczych, a wzrosła o 27% w sektorze usług. Około 14% miejsc pracy ulegnie w kolejnych latach zupełnej automatyzacji, a około 32% głębokim przeobrażeniu – od pracowników będzie się wymagać zupełnie innych umiejętności. Na znaczeniu będą zyskiwały zawody, które wymagają wykonywania złożonych, niestandardowych operacji, w tym wysokich umiejętności interpersonalnych (OECD, 2019).

Globalizacja i zmiany zachodzące we współczesnej gospodarce sprawiły, że miejsca pracy stały się mniej hierarchiczne, bardziej przejrzyste i elastyczne, coraz częściej wymaga się w nich pracy grupowej. Poszukuje się pracowników, którzy oprócz konkretnej wiedzy mają również umiejętności społeczne oraz kompetencje rozumiane jako zdolności do podejmowania określonych działań, czyli zastosowania w praktyce tego, czego osoba wcześniej się nauczyła.

System edukacji powinien reagować na dynamicznie postępujące zmiany społeczno-gospodarcze. Po raz kolejny poszerza się zakres oczekiwań wobec wsparcia, jakiego szkoły mają udzielać młodym ludziom. Nadal potrzebna jest im wiedza akademicka i wsparcie w rozwoju, ale istotne są także kompetencje społeczno-emocjonalne i umiejętności w zakresie uczenia się, współpracy oraz zarządzania sobą.

Polska szkoła powinna poszukiwać równowagi pomiędzy:

- budowaniem u młodych osób wiedzy pomagającej zrozumieć otaczający je świat,
- rozwijaniem kompetencji, które pozwalają uczniom skutecznie działać,
- wzmacnianiem podmiotowości każdej osoby i poczucia wspólnotowości, z których młodzi ludzie mogą czerpać siłę do działania.

Projekt ustawy o zmianie ustawy – Prawo oświatowe oraz ustawy – Karta Nauczyciela powstał jako rekomendacja rozwiązań legislacyjnych dla Ministerstwa Rozwoju i Technologii oraz Ministerstwa Edukacji i Nauki. Jest on efektem badań podjętych przez Centrum Edukacji Obywatelskiej w ramach projektu *Szkoła dla innowatora* prowadzonego w dwudziestu placówkach polskiego systemu oświaty w latach 2020–2022 (<https://szkoladlainnowatora.ceo.org.pl>). w ramach projektu zespół badawczy podjął się wypracowania rozwiązań upowszechniających kształcenie kompetencji proinnowacyjnych

w polskich szkołach. Osiągnięcie tak zarysowanego celu wymaga osadzenia kompetencji w codziennej praktyce funkcjonowania szkoły (w tym w nauczaniu przedmiotowym), wspierania kompetencji nauczycieli w zakresie stosowania nowych metod i technik pracy, wypracowania i udostępnienia narzędzi dydaktycznych oraz wzmocnienia roli dyrektorów szkół.

II. Rzeczywisty stan dziedziny, która ma być unormowana, oraz różnica między dotychczasowym a projektowanym stanem prawnym

1. Wprowadzenie kompetencji przyszłości do założeń systemu oświaty

W art. 1 pkt 1 projektu ustawy zaproponowano zmianę w art. 1 ustawy – Prawo oświatowe: włączenie kształtowania u uczniów kompetencji przyszłości do katalogu funkcji, jakie ma spełniać polski system oświaty. w założeniach projektu chodzi o uwzględnienie we wszystkich elementach procesu kształcenia (tj. w organizacji tego procesu, stosowanych rozwiązaniach programowych i metodycznych) kształtowania umiejętności koniecznych do prawidłowego funkcjonowania we współczesnym dynamicznie rozwijającym się świecie. w obowiązujących przepisach prawa brak jest odniesienia do tego typu kompetencji, co powoduje, że są one nieznane i nierozumiane przez szkołę i jej otoczenie. Dzięki zaproponowanej zmianie polska szkoła będzie podążała za trendami współczesnej edukacji, której zadaniem jest nie tylko przekazywanie wiedzy akademickiej i kształtowanie postaw obywatelskich, patriotycznych czy prospołecznych, ale również rozwijanie określonego pakietu kompetencji, które wesprą prawidłowy rozwój uczniów oraz pozwolą im wejść sprawnie i bez obaw w dorosłe życie.

2. Wskazanie legalnej definicji kompetencji przyszłości

W art. 1 pkt 2 projektu zaproponowano umieszczenie w art. 2 ustawy – Prawo oświatowe definicji legalnej pojęcia kompetencji przyszłości rozumianych jako kompetencje, które sprzyjają kształtowaniu postaw niezbędnych do podejmowania działań edukacyjnych i zawodowych w zmieniających się warunkach nowoczesnej gospodarki. w definicji wymieniono w szczególności: współpracę, zarządzanie sobą, rozwiązywanie problemów, samodzielność myślenia i przywództwo. Jest to nowa definicja, która ma na celu pokazanie, że kompetencje przyszłości nie są pojęciem abstrakcyjnym i dotyczącym bliżej nieokreślonej przyszłości. To zbiór realnych i niezbędnych we współczesnym świecie umiejętności, które powinien posiadać każdy uczeń kończący określony etap edukacyjny. Przyjęcie tej definicji ułatwi również dyrektorom szkół i nauczycielom zrozumienie zadań, jakie są stawiane współczesnej edukacji, oraz realne wprowadzenie kompetencji przyszłości do procesu dydaktycznego.

3. Uwzględnienie kompetencji przyszłości w wytycznych do realizacji ramowych planów nauczania

W art. 1 pkt 3 zaproponowano zmianę wytycznych do określonego w art. 47 ustawy – Prawo oświatowe upoważnienia ustawowego dla ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania w sprawie sposobu określania ramowych planów nauczania w szkołach wszystkich typów. Zamiarem projektodawcy jest przełożenie kompetencji przyszłości na wymierne elementy

procesu kształcenia oraz ich odzwierciedlenie w organizacji tego procesu i metodycznych założeniach pracy z uczniem.

4. Zmiana w ustawie – Karta Nauczyciela

W art. 2 projektu zaproponowano zmianę w ustawie – Karta Nauczyciela polegającą na wprowadzeniu do katalogu nauczycielskich obowiązków, o którym mowa w art. 6 ww. ustawy, obowiązku wspierania rozwoju uczniów poprzez rozwijanie u nich kompetencji przyszłości. Skuteczne kształcenie kompetencji wymaga systematyczności, celowego i ustrukturyzowanego podejścia oraz skoordynowanego wysiłku wszystkich nauczycieli i dyrekcji szkoły opartego o diagnozę i monitorowanie rozwoju kompetencji u uczniów. Proponowana zmiana ma na celu wzmocnienie tych elementów procesu dydaktycznego poprzez osadzenie kompetencji w codziennej praktyce funkcjonowania szkoły, w tym wspieranie kompetencji nauczycieli w zakresie stosowania nowych podejść, metod i technik pracy, a także wypracowywanie narzędzi dydaktycznych.

III. Przewidywane skutki społeczne, gospodarcze, finansowe i prawne

Zaprojektowane zmiany przyczynią się do zaistnienia w rzeczywistości polskiej szkoły oraz w jej społeczno-ekonomicznym otoczeniu kompetencji przyszłości jako wymiernej funkcji szkoły realizowanej w procesie kształcenia. Dzięki zdefiniowaniu kompetencji przyszłości realnego znaczenia nabiorą te umiejętności, które dotychczas były przez niektóre z polskich szkół rozumiane i rozwijane, a przez większość dopiero poznawane. Dla dyrektorów szkół, nauczycieli, rodziców i uczniów kompetencje przyszłości nie będą już abstraktem z teorii edukacji, który będzie miał swoje ewentualne zastosowanie w bliżej nieokreślonej przyszłości. Staną się realnym zbiorem nazwanych umiejętności, które w kolejnej dekadzie będą niezbędne dla osiągnięcia sukcesów na rynku pracy.

IV. Źródła finansowania

Niniejszy projekt ustawy nie pociąga za sobą skutków finansowych dla sektora finansów publicznych i budżetów jednostek samorządu terytorialnego.

V. Założenia projektów podstawowych aktów wykonawczych

Zmiana brzmienia upoważnienia ustawowego określonego w art. 47 w pkt 3 – dodanie do treści wytycznych kompetencji przyszłości – będzie się wiązała z koniecznością wydania przez ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania rozporządzenia uwzględniającego te kompetencje w realizacji ramowych planów nauczania.

Zgodnie z obecnie obowiązującymi przepisami rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 3 kwietnia 2019 r. w sprawie ramowych planów nauczania dla publicznych szkół (Dz. U. z 2019 r. poz. 639, z 2020 r. poz. 1008 oraz z 2022 r. poz. 658) szkoły polskiego systemu oświaty, stosownie do swojego typu, mają obowiązek stosowania ramowych planów nauczania. Plany te określają przede wszystkim minimalny wymiar godzin obowiązkowych zajęć edukacyjnych oraz

wymiar godzin innych form działalności dydaktyczno-wychowawczej szkoły, o których mowa w art. 109 ustawy – Prawo oświatowe. Obecnie ramowe plany nauczania odnoszą się do: zakresu celów kształcenia i treści nauczania określonych w podstawie programowej kształcenia ogólnego lub podstawie programowej w zawodzie szkolnictwa branżowego, potrzeby dostosowania oferty edukacyjnej szkół do potrzeb i zainteresowań uczniów, potrzeb rynku pracy oraz możliwości przygotowania uczniów do wykonywania określonego zawodu. Nowelizacja przepisu art. 47 w zakresie wytycznych do określania ramowych planów nauczania przez ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania spowoduje, że w planach tych zostaną uwzględnione także kompetencje przyszłości.

VI. Oświadczenie o zgodności projektu ustawy z prawem Unii Europejskiej albo oświadczenie, że przedmiot projektowanej regulacji nie jest objęty prawem Unii Europejskiej

Ustawa nie jest sprzeczna z prawem Unii Europejskiej.

Bibliografia

- Hanushek, E.A., Woessmann, L. (2012). Do better schools lead to more growth? Cognitive skills, economic outcomes, and causation. *Journal of economic growth*, 17(4), s. 267–321.
- OECD (2015). *Schooling Redesign: Towards Innovative Learning Systems*. OECD.
- OECD (2019), *Trends Shaping Education 2019*. OECD.

Szkoła dla innowatora

Szkoła dla innowatora to trzyletni pilotażowy projekt realizowany z inicjatywy Ministerstwa Rozwoju i Technologii oraz Ministerstwa Edukacji i Nauki.

Jego główny cel to wprowadzenie w szkołach zmian sprzyjających systematycznemu rozwijaniu kompetencji proinnowacyjnych uczniów oraz wypracowanie sposobu wdrażania podobnych rozwiązań w kolejnych placówkach. Szkoła dla innowatora to przestrzeń dla innowacyjnych działań edukacyjnych, które można wprowadzać w szerszej skali. Efektem projektu jest między innymi wypracowanie rekomendacji zmian ułatwiających systemowe rozwijanie kompetencji proinnowacyjnych.

W projekcie brało udział dwadzieścia szkół. w każdej z nich pracowaliśmy z jedną siódmą klasą oraz jej nauczycielami i dyrekcją. Nauczyciele i dyrektorzy byli objęci szerokim wsparciem szkoleniowym i konsultacyjnym. Pod opieką indywidualnych doradców nauczyciele poszerzali repertuar stosowanych metod nauczania i oceniania. Ważny element projektu to dostosowanie przestrzeni szkolnej do kształcenia kompetencji proinnowacyjnych.

Każda ze szkół otrzymała wsparcie w rearanżacji przestrzeni i doposażeniu swoich pracowni. w ramach Szkoły dla innowatora powstało także kilkadziesiąt narzędzi edukacyjnych i scenariuszy do wykorzystania w pracy z uczniami.

Projekt był realizowany przez Centrum Edukacji Obywatelskiej we współpracy ze Stowarzyszeniem Wolne Inicjatywy Społeczne, Szkołą Edukacji Polsko-Amerykańskiej Fundacji Wolności i Uniwersytetu Warszawskiego, Fundacją Zwolnieni z Teorii oraz Deloitte Polska.

Więcej na www.szkoladlainnowatora.ceo.org.pl.

Centrum Edukacji Obywatelskiej

Jesteśmy największą w Polsce organizacją pozarządową zajmującą się edukacją. Współpracujemy z nauczycielami, nauczycielkami i dyrekcjami szkół, proponując im nowe metody nauczania oraz tematy do podjęcia w szkole. Dzięki nim uczniowie i uczennice angażują się w swoją edukację i lepiej radzą sobie z wyzwaniami współczesnego świata.

Prowadzimy programy, które rozwijają wiarę we własne możliwości, otwartość oraz krytyczne myślenie, uczą współpracy i odpowiedzialności, zachęcają do zaangażowania w życie publiczne i działania na rzecz innych. w proponowanych rozwiązaniach łączymy wiedzę ekspercką ze współpracą z doświadczonymi nauczycielami, nauczycielkami oraz dyrektorami i dyrektorkami pracującymi na co dzień w szkołach.

Działamy od dwudziestu ośmiu lat. Współpracujemy z około czterdziestoma tysiącami nauczycielek i nauczycieli oraz dyrektorów i dyrektorek z około dziesięciu tysięcy szkół z całej Polski.

Jesteśmy niezależną instytucją edukacyjną i mamy status organizacji pożytku publicznego (OPP). Za swoją działalność i dorobek merytoryczny zostaliśmy wielokrotnie nagrodzeni, m.in. honorową odznaką Ministerstwa Edukacji Narodowej „Za zasługi dla oświaty” oraz tytułem „Instytucja Pro Publico Bono”.

Współpracujemy z instytucjami takimi jak Ministerstwo Edukacji i Nauki, Ministerstwo Rozwoju i Technologii, Polsko-Amerykańska Fundacja Wolności, Komisja Europejska, Miasto Stołeczne Warszawa i Rzecznik Praw Obywatelskich. Realizowaliśmy także projekty we współpracy z partnerami biznesowymi, m.in. Google, Deloitte, ING Bank Śląski, PwC, mBank i Credit Suisse.

Prowadzimy akredytowaną placówkę doskonalenia nauczycieli o zasięgu ogólnopolskim.

Więcej na www.ceo.org.pl.